

XORIJ MAMLAKATLARIDA ZAMONAVIY MAKTABGACHA TA'LIM USLUBI

Bag'dod pedagogika kolleji

Maxsus fan o'qituvchilari

Toshmatova Ziroatxon Yunusaliyevna

Sultonova Azizaxon Ergashevna

Xasanova Gulnoza Sobitjon qizi

Annotatsiya. *Maqolada xorijiy davlatlarning maktabgacha ta'lim tizimlari ko'rib chiqiladi va tahlil qilinadi. Maktabgacha ta'limning xususiyatlari va yo'nalishlari yoritilgan. Maktabgacha ta'lim muassasalarining asosiy turlari va dasturlarining xususiyatlari keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *chet elda maktabgacha ta'lim, ta'lim, o'qish, bolalar bog'chasi, o'yin guruhlari.*

Kirish. Dunyoning ko'plab mamlakatlarida maktabgacha ta'lim yagona ta'lim va ta'lim tizimining asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Bu tashkilotga mahalliy hokimiyat organlari, sanoat va qishloq xo'jaligi korxonalari, diniy va jamoat tashkilotlari, jismoniy shaxslar g'amxo'rlik qiladi. Qoidaga ko'ra, aksariyat mamlakatlarda statsionar va mavsumiy bolalar bog'chalarini, ish soatlari turlicha bo'lgan bolalar bog'chalarini, boshlang'ich sinflarda maktabgacha ta'lim bo'limlari, ona maktablari va o'yin maydonchalari mavjud. Maqsadi bolalarni barkamol rivojlantirish va jamiyatda hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish bo'lgan tarbiyaviy ishlar ta'lim va tarbiya dasturlariga muvofiq amalga oshiriladi. Barcha mamlakatlarda pedagog kadrlar tayyorlash tizimi (kurslar, o'rta maxsus, oliy o'quv yurtlari) mavjud. Har bir milliy maktabgacha ta'lim tizimi o'ziga xos xususiyatlarga va o'zining ilg'or tajribalariga ega[3].

Tahlil va natijalar. Bolgariyada davlat maktabgacha ta'lim tizimi Ikkinchi jahon urushidan keyin shakllangan. U bolalar bog'chalarini (to'liq kunlik, yil bo'yi, mavsumiy, 24 soatlik), bolalar bog'chalarini, kunduzgi va yarim kunlik bolalar bog'chalarini (maktabdagi bolalar bog'chalarini) o'z ichiga oladi. Deyarli barcha bolalar maktabgacha ta'lim muassasalariga boradilar. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash bo'yicha davlat dasturi mavjud. Maktabgacha ta'lim muassasalarida katta e'tibor jismoniy tarbiyaga qaratilgan.

Bolgariya davlatining maktabgacha ta'lim tizimi quyidagilar bilan tavsiflanadi:

– maktabgacha ta'lim muassasalarining keng tarmog'i, ularni loyihalash va qurish uchun maxsus standartlarning mavjudligi;

– maktabgacha ta'lim va pedagog kadrlar tayyorlash tizimi;

– maktabgacha ta'limni xalq ta'limi tizimining bir qismi, uning birlamchi bo'g'ini sifatida e'tirof etish;

– maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni tarbiyalash davlat dasturi.

Hozirgi bosqichda butun xalq ta'limi tizimi kabi davlat maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilish davom etmoqda [6].

Uzoq vaqt davomida Buyuk Britaniyada kam ta'minlangan oilalar farzandlarini jamoatchilik nazorati bilan tekshirish muassasalari faoliyat yuritgan. Ayni paytda ular bolalarni tarbiyalashga tabaqalashtirilgan yondashuvni ta'minlaydigan zamonaviy tipdagi maktabgacha ta'lim muassasalariga aylantirildi. Maktabgacha ta'lim tizimining shakllanishi va rivojlanishi F. Froebel, M. Montessori, G. Steiner, J. Piaget, J. Bruner g'oyalari ta'sirida sodir bo'ldi. Mamlakatda ta'lim 5 yoshdan boshlanadigan maktabga borishdan oldin barcha bolalarni skrining tekshiruvidan o'tkazish uchun maktabgacha ta'lim muassasalari yetarli emas. Ularning asosiy turlari - shahar va xususiy bolalar bog'chalari, bolalar bog'chalari sinflari, o'yin guruhlari, onalar va bolalar klublari va "imkoniyat" guruhlari. Ishning mazmuniga ko'ra, ularni uch guruhga birlashtirilishi mumkin

– bolalar bog'chalari;

– bolalarning intellektual rivojlanishi va ularni maktabga tayyorlash uchun muassasa sifatida faoliyat yuritadigan bolalar bog'chalari va maktablar;

– o'yin guruhlari, onalar va bolalar klublari, "imkoniyat" guruhlari.

Xitoyda maktabgacha ta'lim muassasalari juda katta (270 o'quvchi va 60 o'qituvchi va xodimlar). Guruhlar 25-26 boladan iborat bo'lib, asosan maktabgacha ta'lim guruhlarning 5 foizi 24 soatlik, ota-onalar farzandlarini chorshanba va shanba kunlari olib ketishadi. O'qituvchilar va ularning yordamchilari turli yoshdagi bo'lishi kerak, bolalarning xatti-harakatlarini aniq tashkil eta olishi, bepul mashg'ulotlarga ko'p vaqt ajratmasligi, tartib odatini tarbiyalashi, jamoaviy hayot ko'nikmalarini singdirishi, matonat, ota-ona, tarbiyachi va yurt oldidagi mas'uliyat, mehnatsevarlikni tarbiyalashi kerak. Vatanparvarlik tarbiyasi tarbiya jarayonining asosidir. Musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirishga katta e'tibor beriladi.

Germaniyada davlat maktabgacha ta'lim an'analari eng qadimgi hisoblanadi. 1957 yildan boshlab bolalar bog'chalariga bepul kirish to'g'risida qonun mavjud bo'lib, ularning 20 foizi davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi, 80 foizi cherkov jamoalari, kasaba uyushmalari, Germaniya Qizil Xoch, yoshlar xizmatlari va boshqa xayriya jamiyatlariga tegishli. Ota-onalar bolalarni ta'minlashning 50 foizini to'laydilar, boshqa xarajatlar maktabgacha ta'lim muassasasi egasi tomonidan qoplanadi.

Polshadagi maktabgacha ta'lim tizimi bolalar bog'chalari, kichik yoshdagi bolalar bog'chalaridan iborat bo'lib, bolalar uchun kunduzgi (shahar) va yarim kunlik (qishloq) kunlar mavjud. Shuningdek, ko'p qavatli uylardagi xonadonlarda joylashgan oilaviy mikro bog'lar kabi 24 soatlik, ikki haftalik bolalar bog'chalari va vaqtinchalik bog'chalar ham mavjud.

AQSH. Amerika maktabgacha ta'lim tizimining rivojlanishiga maktabgacha ta'lim muassasalarini (birinchi navbatda kam ta'minlangan oilalar farzandlari uchun) yaratish uchun ajratiladigan mablag'larni ko'paytirishni nazarda tutgan. Head Start dasturini (1965) amalga oshirish ta'sir ko'rsatdi. Agar 1965 yilda uch va to'rt yoshli bolalarning 10 foizi bog'chaga qatnagan bo'lsa, 1985 yilda - 40 foiz, 5-6 yoshli bolalarning 96 foizi. Hozirgi vaqtda Qo'shma Shtatlarda maktabgacha ta'lim muassasalariga borish maktabga tayyorgarlik ko'rish uchun norma hisoblanadi. Oilalarning ehtiyojlari turli xil maktabgacha ta'lim muassasalarining shakllanishiga olib keldi:

- maktablarda 4-5 yoshli bolalar guruhlari. Ushbu davlat bolalar bog'chalari ertalab 2-3 soat davomida ishlaydi, birinchi navbatda, bolaning intellektual rivojlanishi haqida g'amxo'rlik qiladi;

- yosh bolalar uchun bolalar bog'chalari (3 yoshdan). Ulardan ba'zilari ilmiy markazlar va o'qituvchilar malakasini oshirish kollejlarda rivojlantiruvchi o'quv dasturlari asosida faoliyat yuritadi;

- kun davomida asosan korxonalar va tashkilotlarda ishchi va xizmatchilarning farzandlari uchun ishlaydigan xususiy markazlar mavjud.

Har bir AQSH shtati o'z ta'lim standartlariga ega va har bir muassasa o'z dasturiga muvofiq ishlaydi.

Xulosa. Mamlakatimizda bolalar iste'dodini rivojlantirish muammolari nafaqat o'qituvchilar va ota-onalarni tashvishga solmoqda. Bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha mashhur asarlar muallifi, Sony kompaniyasi asoschisi Masari Ibukining so'zlari bolaning aqliy qobiliyatini rivojlantirish uchun uning hayotining dastlabki uch yilidagi shaxsiy o'rganish tajribasi, miya tuzilishi faol rivojlanayotganda, hech qanday bola zo'r yoki zaif tug'ilmasa, hamma yaxshi o'qishi mumkin - bularning barchasi insonparvar bo'lishi va bolaning imkoniyatlari, moyilligi va qiziqishlarini hisobga olish kerak bo'lgan o'rganish usuliga bog'liq, bu Yaponiya maktabgacha ta'lim va tarbiya tizimining xususiyatlarini to'liq va aniq tavsiflaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalarni ta'lim va tarbiyalashning milliy tizimlari qanchalik o'ziga xos bo'lmasin, ularning barchasi umuminsoniy tamoyillarga asoslanadi va umumiy sivilizatsiya hodisasi sifatida maktabgacha ta'lim va tarbiyaning yagona va yaxlit tizimini ifodalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bure R.S., Ostrovskaya L.F. O'qituvchi va bolalar. M., 2003 yil.
2. Yaponiyadagi bolalar bog'chasi: guruhdagi bolalarni rivojlantirish tajribasi. M., 1987 yil.
3. Masaru I. Uchdan keyin juda kech. M., 1991 yil.
4. Paramonova L.A., Protasova E.Yu. Chet elda maktabgacha va boshlang'ich ta'lim: tarix va zamonaviylik. M., 2001 yil.
5. Chet elda pedagogika va xalq ta'limi. M., 1990 yil.
6. Maktabgacha ta'lim muassasalari uchun zamonaviy ta'lim dasturlari / ed.T.I. Erofeeva. M., 2000 yil.
7. Sorokova M.G. Zamonaviy maktabgacha ta'lim: AQSh, Germaniya, Yaponiya. M., 1998 yil.
8. Gorovik, A. A., & Tursunov, H. H. U. (2020). Scratch misolida bolalarni dasturlashni o'rgatish uchun vizual dasturlarni ishlab chiqish vositalaridan foydalanish. *Universum: texnik fanlar*, (8-1 (77)), 27-29.
9. Кучаров, С. А. (2021). *ТЕХНОЛОГИЯ ТА'ЛИМИ О 'QITUVCHISINING TEXNOLOGIK MADANIYATI*. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 116-118.

10. Тураев, А. А., Хайдаров, Р. М., & Хожиев, Ж. Ж. (2015). Фотовольтаический эффект в диодном режиме включения полевого транзистора. Молодой ученый, (23), 40-43.
11. Mamayusupovich, H. R. (2024). Development Of Professional Competence Of Future Teachers Of Technology In The Process Of Extracurricular Activities. Progress Annals: Journal of Progressive Research, 2(1), 35-37.
12. Mamayusupovich, H. R. (2023). OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF A TEACHER OF TECHNOLOGY. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 10(12).
13. Mamayusupovich, H. R. (2023). BO'LAJAK TEXNOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINI TAYYORLASH JARAYONIDA ELKTRON DARSLIKLARNI QO'LLASHNING AHAMIYATI. Наука и технологии, 1(1).
14. Haydarov, R. (2022). TEXNOLOGIYA TA'LIMI O 'QITUVCHISINING TEXNOLOGIK MADANIYATI. Физико-технологического образование, (3).
15. Mamayusupovich, H. R. (2022). Design of Educational Technologies in the Development of Professional Competences of Technology Teachers.
16. Хайдаров, Р. М. (2021). ТЕХНОЛОГИЯ ТАЪЛИМИ ЎҚИТУВЧИСИНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ. Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал, (1-Махсус сон), 273-277.
17. Kamolovich, B. E., & Hamidullo o'g'li, T. H. (2024). RAQAMLI TEXNOLOGIYALARI DAVRIDA SOHA MUTAXASSISLIK FANI BO'YICHA IQTIDORLI O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH. Scientific Impulse, 2(18), 125-131.
18. Hamidullo o'g'li, T. H. (2024). RAQAMLI AXBOROTLARNI QAYTA ISHLASHDA BULUTLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHDA CLOUD-ANDROID, ICLOUD-APPLE IMKONIYATLARI VA FARQLARI. Scientific Impulse, 2(20), 189-193.
19. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. Scientific Impulse, 1(2), 535-537.
20. Tursunov, H. H., & Hoshimov, U. S. (2022). Ta'lim tizimida ko'zi ojiz o'quvchilarni informatika va axborot texnologiyalari fanida o'qitish texnologiyalar. Новости образования: исследование в XXI веке, 1(5), 990-993.